

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОЕКТНО-ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються особливості організації проектно-художньої діяльності з метою покращення професійної підготовки майбутніх вчителів технологій до моделювання і проектування одягу.

Ключові слова: проектно-художня діяльність, дизайн, костюмографія, творча ідея.

Постановка проблеми

Побудова національної системи освіти в Україні передбачає новий перехід до професійної підготовки майбутніх кадрів, спрямований на подолання кризи в освіті, яка виявляється передусім, у невідповідності знань студентів запитам особистості, суспільним потребам і світовим стандартам, у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності. Основним критерієм роботи вищого навчального закладу є рівень підготовленості випускників, раціональне поєднання їх теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці, що означає потребу вести пошук ефективних форм і методів навчання, удосконалення програм, навчальних планів, розробки нових навчальних методик.

Необхідною передумовою створення нових технологій в процесі моделювання та проектування одягу є оновлення теоретико-методологічної бази цього процесу, від ідейного задуму моделей до виготовлення проектної продукції. Такий підхід потребує активного освоєння сучасних наукових засобів проектування і моделювання одягу, що склалися на стику фундаментальних та прикладних наук і мистецтва [4].

Сучасні тенденції в рамках оновленого змісту освітньої галузі "Технології", щодо проблеми розвитку творчого потенціалу особистості, як учнів так і викладачів вимагають суттєвих змін професійної підготовки майбутніх вчителів технологій у тому числі й до моделювання та проектування одягу.

Окремі напрямки теорії та методики навчання обслуговуючої праці досліджені у роботах О.П. Гнеденко, О.В. Лихолат, С.П. Павх, О.Л. Плутук В.І. Перегудової, Т.В. Тхоржевської, Л.М. Шпак, Н.В. Слюсаренко Н.В. Дубової, Т.В. Кравченко, Т.А. Сиротенко, Л.М. Хоменко та ін.

Мета статті

Визначення змісту та структури процесу підготовки майбутніх вчителів технологій до проектно-художньої діяльності під час моделювання одягу та методичні шляхи пошуку нестандартного, оригінального рішення творчої задачі методом винахідницьких задач.

Основна частина

Останнім часом в центрі уваги психолого-педагогічної науки знаходиться вивчення особливостей і можливостей людини, умов цілеспрямованої дії на розвиток її творчого потенціалу, створення повноцінного навчаючого й розвиваючого середовища. Саме на це спрямована головна мета освітньої галузі "Технології" [3].

Але на сьогодні підготовка вчителів трудового навчання суттєво відстають від вимог освітньої галузі "Технологія", а це вимагає корінного перегляду підходів до оновлення змісту їхньої професійної і методичної підготовки.

Моделювання та проектування одягу є важливим компонентом професійної підготовки майбутнього вчителя технологій, яке слід розглядати як передумову навчання мистецтву створення костюма. Такий вид діяльності тісно пов'язаний з розвитком науково-технічного прогресу, до того ж зв'язок цей двосторонній: з одного боку, технічні й наукові відкриття дають могутній поштовх для художньої творчості, з іншого боку – ідеї дизайнерів надихають учених на пошук нових матеріалів і технологій. Таким чином, вони зв'язують у єдиний вузол художню, науково-технічну й індустріально-технологічну культуру, забезпечуючи цілісність сучасної цивілізації. Тому майбутні вчителі технологій повинні не тільки мати достатні знання в спеціальних галузях (техніка, психологія, ергономіка, естетика), але й на високому професійному рівні володіти знаннями щодо закономірностей побудови об'ємно-просторових структур; відпрацьовувати теорію художнього конструювання; володіти костюмографічною мовою; вести дослідницький пошук, займатися науково-методичною роботою.

Аналіз змісту проектно-технологічної діяльності та сучасних тенденцій в галузі моделювання і проектування одягу дав підстави розробити зміст та структуру організації проектно-художньої діяльності

майбутніх учителів технологій як цілісного процесу моделювання та проектування одягу. Ця діяльність передбачає реалізацію таких етапів проектно-художньої діяльності: постановка задачі творчого проекту (збір, накопичення, інформаційного матеріалу, постановка задачі, віртуальне створення художнього образу моделі, виконання замальовок; пошук методів розв'язання творчої задачі (інформаційний, аналітичний етап – аналіз і синтез інформаційного матеріалу, визначення творчих джерел та основних принципів і засобів реалізації визначеної задачі, пошук оригінального рішення ідейного задуму, розробка ескізів); костюмографічний пошук (добір костюмографічної манери ступеню умовності і міри відображення форми, матеріалу, конструкції майбутнього костюму, виконання творчих (художніх) ескізних розробок); комунікативний (практична частина) (художнє корегування ескізного проекту у порівнянні з ідейним задумом, узагальнення, оцінка, доробка, створення остаточних робочих ескізів, макетів та оформлення спеціальної проектно-документації).

Запропонований зміст та структура моделі організації проектно-художньої діяльності сприятиме формуванню таких спеціально-професійних якостей, як: цілеспрямоване розуміння оточуючого середовища (порівняння, співставлення, розкриття подібності і неоднаковості предметів і явищ); виділення головного і другорядного не тільки в речах, а й в оточуючому соціумі; сприймання залежності елементів зображення, пов'язаних між собою засобами композиційного формоутворення одягу; здібності аналізувати і синтезувати в художньому образі реальні предмети і явища на основі співставлення і пошуку далеких та близьких аналогій, що в свою чергу, сприяє розвитку спеціальних професійних та креативних якостей майбутнього вчителя технологій.

Отже проектно-художня діяльність в процесі моделювання одягу спонукає студентів до пошуку оригінальних, нестандартних творчих ідей, що в свою чергу зумовлює їх до постійного інтенсивного аналізу та синтезу інформаційних джерел з метою створення художнього образу майбутньої моделі одягу відповідно постановки творчої задачі.

Прагнучи до удосконалення середовища, через втілення своїх ідейних задумів, студенти мимоволі пізнають себе, свої власні можливості, починають шукати способи їх виправлення, та самостійно вдосконалюють професійні здібності в проектно-художній діяльності нестандартними шляхами. Творчий пошук буде продуктивним, якщо він супроводжується наполегливим бажанням знайти рішення, досягти мети. Для більш складних навчальних завдань, які наближаються до завдань науково-дослідного характеру й мають нестандартні елементи у своїй структурі, розроблені системні методи пошуку, рішення завдань й активізації розумової діяльності в цьому процесі.

Навчання мисленню, або формування культури мислення, безпосередньо в навчальному процесі буде результативним тоді, коли навчальний матеріал буде вводиться не як описовий, а як такий, що містить реальну проблему; але при цьому необхідна методологія вирішення проблем. Найважливішим моментом такого навчального процесу стане перехід від переважно нерелексивного до усвідомленого оволодіння й володіння розумовими прийомами й операціями [1].

Науковці М.І. Меєровіч, Л.І. Шрагіна пропонують практичну методологію формування культури мислення на основі теорії вирішення винахідницьких завдань розробленої Г.С. Альтшуллером [2].

Теорію рішення винахідницьких задач, на нашу думку, можна адаптувати і використовувати в процесі проектно-художньої діяльності під час створення нового образу моделі одягу, на підставі того, що ідейний задум може реалізовуватися шляхом зворотної послідовності рішення художньо-творчої задачі. Саме в цьому складається сутність алгоритму винаходу, на якому заснована теорія рішення винахідницьких задач. Алгоритм винаходу в процесі проектно-художньої діяльності являє собою послідовність питань, відповідаючи на які суб'єкт творчості послідовно зосереджує увагу на тому або іншому істотному для рішення задачі елементі, синтезуючи в такий спосіб її рішення. Явні відмінності методики цілеспрямованого дозволу проектно-художніх протиріч – це спеціальна спрямованість образно-асоціативного мислення на уточнення формулювання задачі і на рішення задачі з кінця (із уявлення ідеального кінцевого результату), котрі явно ілюструють спрямованість і можливість навчання такому спеціальному алгоритмові.

Тому, у результаті вирішення творчої задачі виділяються основні стадії самоорганізації студентів в проектно-художній діяльності: уточнення формулювання задачі; аналітична стадія; оперативна стадія; синтетична стадія.

Рішення художньо-винахідницької творчої задачі рекомендується починати з уточнення і перевірки її формулювання, оскільки це сприяє активізації набору варіантів у всіх випадках пошуку. Для цього потрібно відповісти на питання:

1. Яка кінцева мета, заради досягнення якої поставлена задача?
2. Чи можна досягти цю ціль "в обхід", рішенням іншої задачі?
3. Рішення якої задачі дає кращий результат?
4. Уточнити додаткові вимоги і вимоги майбутнього рішення (як може змінитися задача в перспективі).

Розробляючи рішення індивідуально, доцільно розділити за часом набір і добір варіантів: спочатку зосередити увагу на наборі варіантів, записуючи всі ідеї рішення, що приходять на думку, не думаючи про необхідність наступного добору, забути про необхідність наступної реалізації. Тільки після того як накопичене деяка кількість ідей, доцільно переключитися, ставши на точку зору критика, що відбирає найбільш раціональний варіант із уже наявної безлічі. Однак і знаходячись у позиції добору, доцільно записувати додаткові ідеї, що виникають при розгляді вже накопичених.

Коли придумано досить ідей, і є з чого вибирати, треба ретельно зробити добір. Тут і виявляються всі труднощі творчого процесу, усієї його складності, де ніякі рекомендації, що вибирати і як це робити, не допоможуть і де необхідно лише велике дослідницьке і художнє чуття, яке можуть проявити студенти.

Після цього здійснюється аналітична стадія рішення, на якій необхідно:

1. Визначити ідеальний кінцевий результат, представити задачу вже вирішеною, тобто студенти уявляють, що ними знайдено ідеальне рішення композиційного формоутворення моделі, яка проектується.

2. Визначити, що заважає, перешкоджає, суперечить одержанню ідеального результату (відповіді на запитання: а чому, власне, бажане неможливо? У чому саме складається перешкода?). При цьому рекомендується не називати перешкоду суворими термінами, користуватися загальними словами. Нами встановлено, що цими перешкодами можуть виступати недостатній професійно-спеціальний ступінь підготовленості студентів, особистісно-індивідуальні якості та психологічні фактори, котрі впливають на результат проектної діяльності по розробці моделі одягу.

3. Відповіді на питання: чому виникає перешкода? У чому її безпосередня причина? Атмосфера доброзичливості, співробітництва, виключення страху здатися смішним, наявність у групі студентів різного рівня підготовленості, що володіють різним рівнем сприйняття і відображення художнього образу, забезпечує багатство виникаючих у членів групи асоціацій і висловлюваних ідей. Досвід показує, що 20-30 % висловлених ідей можуть бути реалізовані.

4. Відповіді на питання: при яких умовах ніщо не перешкодило б одержанню ідеального результату? При яких умовах зникає перешкода? Відповіді на питання аналітичної стадії, по суті, послідовно і цілеспрямовано виявляють образно-асоціативні протиріччя, що перешкоджають рішенню проектно-художньої задачі. Після цього задача переходить на інший рівень: зі стану, "Що ж робити?" у стан "Як усунути конкретну перешкоду?" Для рішення такої задачі необхідно розробити спеціальну методику основних прийомів усунення професійних протиріч. Саме в усуненні виявленого протиріччя і складається рішення задачі, спрямовані оперативна і синтетична стадії художньо-образного рішення, на яких здійснюються конкретні дії по зміні формоутворення моделі одягу для усунення композиційної виявленої перешкоди і приведенню суміжних моделей одягу у відповідність із внесеними художньо-образними змінами. При цьому для розширення меж застосування результатів отриманого творчого рішення рекомендується відповіді на запитання: чи може розроблена модель одягу адаптуватися до нових експлуатаційних умов, або бути використана за різними функціональними призначеннями?

Аналізуючи цю методику, можна помітити, що вона, фактично не даючи прямого алгоритму рішення проектно-художньої творчої задачі (який по визначенню неможливий), організує її рішення, направляючи мислення на найбільш істотні художньо-образні елементи майбутнього проекту одягу.

У результаті експериментального дослідження, встановлено, що основним показником при рішенні винахідницьких проектно-художніх задач у процесі проектування одягу виступає реалізація художньо-образного мислення студентів засобами виконання ескізних розробок майбутніх моделей одягу.

Висновки

Детальний аналіз організації проектно-художньої діяльності студентів в процесі моделювання одягу та аналіз методу проектів дає підстави стверджувати, що фахова підготовка майбутніх вчителів технологій до моделювання й проектування надасть очікуваний корисний ефект у тому випадку, якщо студент володіє розвинутим художньо-образним мисленням, має необхідний обсяг знань і умінь в галузі дизайну одягу, володіє інтуїцією, уявою, гарною пам'яттю, естетичним смаком. У процесі проектно-художньої діяльності студентам необхідно придумувати, фантазувати не взагалі, а на задану тему, вміти побачити й чітко сформулювати творчу задачу, швидко обирати достатню кількість ідей за обмежений час, навчитись відшукувати оригінальні й навіть самі неймовірні способи вирішення заданої проблеми.

Використані джерела

1. Ермалаева-Томина Л. Б. Психология художественного творчества. – М. : Академический Проект: Культура, 2005. – 304 с. – (Учебное пособие для вузов).
2. Меерович М. И. Технология творческого мышления / М. И. Меерович, Л. И. Шрагина – Мн. : Харвест, 2003. – 432 с.
3. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці / [Бербец В. В., Дубова Н. В., Коберник О. М та ін.] ; за ред. О. М. Коберника. – Умань, 2003. – 92 с.

4. Тэтхем К. Дизайн в моде. Моделирование одежды. Принципы, практика, техника: подробное руководство для дизайнера одежды / Кэролайн Тэтхем, Джулиан Симен; [пер. с англ. О. Ю. Змеевой]. – М. : РИПОЛ классик, 2006. – 144 с.

Shkvorets E.

**FUTURE TEACHERS
OF TECHNOLOGIES AND PECULIARITIES OF THEIR TRAINING
FOR PRACTICE IN THE ART AND DESIGN**

The article is devoted to the peculiarities of artistic designing activity organization which is aimed at the improvement in future labour teachers training in clothes design.

Key words: *artistic designing activity, design, costume, creativity.*

Стаття надійшла до редакції 20.03.13